

NAGYPIHENŐN.

Az ujjas vállgallér nagyon szép, sőt állítólag vízmentes ruhadarab, de az októberi eső akkor is kellett, ha vállgalléron átszűrve folyik végig az emberen. Ezt én és Varga csendőr a saját bőrünkön tapasztaltuk.

Hárman portyáztunk dél óta szakadó esőben: én, mint járőrzetű, Varga csendőr és Szidi, a farkaskutya. Szidit Varga csendőr idomította be sajátkezőleg, nem annyira azért, mintha nagyon nagy hiányát éreztük volna, hanem inkább csak a csendőrség tekintélyének megmentése okából, mondván: ha rendőrkutya van, csendőrkutyának is kell lennie. Hosszas fáradozás után és különféle fantasztikus módszerekkel sikerült Varga csendőrnek Szidit annyira „idomítania”, hogy ha nagyon jó kedve volt és véletlenül nem akadt egyéb dolga, akkor a hívására hozzáment, sőt volt eset, hogy azt is eltűrte, hogy Varga csendőr pórázt kössön a nyakába, de ez már azért nem tartozott a gyakoribb esetek közé.

Ami Szidit illeti, sehogysem akarta gyakorlatilag is tudomásul venni, hogy ő most már idomított csendőrkutyává lépett elő. Ha például a határban nyulat látott felugrani, mindig akkorát rántott a póráznál fogva Varga csendőrön, hogy az majd orrabukott s közben ugatott, hogy harsogott bele a határ. Ilyenkor Varga csendőr mindig egy rúgással intette volna le, ha Szidi viszont nem helyezkedett volna arra az álláspontra, hogy az idomítás már be van fejezve, neki tehát rúgás már nem illetékes és ennek következtében, no meg kétéves tapasztalata alapján, nem készült volna előre ezekre a rúgásokra és félre nem ugrott volna. Így aztán

Varga csendőr mindig csak a levegőbe rúgott. Ez a nézeteltérés naponta átlag ötvenszer megismétlődött közöttük. Varga csendőr egyébként nagyon szerette a kutyáját s ezek a rúgások, jobban mondva rúgási kísérletek is inkább csak az idomítói tekintélyén esett csorbát voltak hivatva kiküszöbölni.

Éjfél tájban érkeztünk meg az egyik kis nyíri faluba, ahol nagypihenőt kellett volna tartanunk. Lejárván a falut, a szokásosak, rovottak, cigányok házataján körülnéztünk s aztán az éjjeli öröket kerestük, de nem találtuk meg őket, mert bikát hajtani voltak kirendelve. Vagyis rend volt a faluban, minden úgy volt, ahogy lenni szokott, elindultunk tehát a község-háza felé, hogy ott megtartjuk a nagypihenőt. Ez reánk is fért, mert az inaink ugyancsak roskadoztak a legalább félmázsza vizet magukba szedett malaclopók alatt.

A község háza egy kis meglepetés várt reánk. A község háza fedelét ugyanis javítás végett lebontották s így a pihenő négy fala között csendesen bugyborékol az őszi eső. Ott állottunk, tizenkétórai menetelés után csuromvizesen, szakadó esőben, fedél nélkül.

Varga csendőrnek semmiféle fajtája nem volt a hajóskapitány, akik állítólag akkor is flegmatikusan szívják a fapipájukat, amikor a szerecsenek karón pirítják őket, nincs tehát semmi csodálkoznivaló azon, hogy derék járőrtársam, mikor a helyzetet s az annak folytán reánk váró kilátásokat felfogta, a tető lebontása felett való rosszalását olyan többszörösen bővített mondattal fejezte ki, hogy ha azt egy nem ló tartó embernek való vallást követő jótéltélek meghallotta volna, már attól is elkárhozott volna örök életére. Varga csendőrnek ugyanis gyenge oldala, hogy ne mondjam, szenvedélye volt a nagypihenő. Mindig azt mondta, hogy az egész szolgálatból az ér legtöbbet.

No, de hát sokáig nem tanakodhattunk. Elhatároztuk, hogy felkeressük a bírót és megtudjuk tőle, hol tarthatnók meg a nagypihenőt.

A bíró udvarán örömmel láttuk, hogy az udvar hátsó részében lévő nyárikonyha ablakán halvány fény pislákol ki a barátságtalan éjtszakába. Biztosan fenn vannak még, gondoltuk, legalább beszélhetünk majd a bíróval, meg is melegsünk addig egy kicsit s meg is tudjuk, hol lesz a pihenő.

A nyárikonyha ablakán benézve, a következőket lehetett látni: A konyha egyik fele telve volt fosztott kukoricával és lefosztott kukoricalevéllel. A másik felében volt a tűzhely, amelyben még pislogott egy kis tűz. A tűzhely padkáján egy gomolyag macska aludta az igazak álmát, lehetett vagy öt darab. A tűzhely végében, a fal mellett egy állvány állott, tele mosatlan edénnyel, amin legyek nyüzsgöttek, a falon pedig kis petróleumlámpa pislogott.

A tűzhely mellett egy széken ült maga a bíró, szemlélvesen. Fejét a meleg sütőnek támasztotta és tátott szájjal hortyogott. Imponáló hortvogása nyugodt lelkiismeretről és arról tanuskodott, hogy bíró uram egyáltalán nem antialkoholista. E tény mellett szólt az a cserénkorsó is, amely mellette állott egy gyalogszéken s amely szemmeláthatóan erős összefüggésben volt a bíró jóízű álmával. Ezt egyébként abból is következtettem, hogy a helyiségben, amikor beléptünk, enyhé borszag terjengett s azonkívül erős meleg és gyenge bűz honolt. Úgy látszott, hogy a kukoricafosztók nemrégén mentek el s a túlszíves, tehát túlgvakori kínál-
gatástól elázott bírót a családja a nyárikonvhában hagyta, amíg kijózanodik. A mi szempontunkból mindenesetre nagyon alkalmasnak látszott a helyzet arra, hogy a ruhánkat megszáráítsuk, megmelegedjünk, sőt a garmadába hányt kukoricalevélre való tekintettel esetleg még alvásról is szó lehetett volna.

Én léptem be elsőnek a mindenképen barátságos hangulatú helyiségbe s már éppen szerencsés jóestét akartam köszönni, nem annyira a tisztesség, mint in-

A tűzhely mellett egy széken ült maga a bíró és tátott szájjal hortyogott.

kább a bíró felköltése okából, amikor a Varga csendőr lábai között Szidi is besurrant.

E pillanatban éles vezényszó hangzott:

— Lábhoz!

Nem fegyverfogáshoz való vezényszó volt ez, hanem Szidinek szólott, „akinek” a Varga csendőr által számára összeállított gyakorlati szabályzat szerint az lett volna erre a kötelessége, hogy a csendőr ballába mellé álljon, még pedig úgy, hogy szügye a csendőr baltérdével elvágólag essék s fülét pedig mérsékelten előreirányítva várja a további parancsot. Ebből azonban Szidi mit sem hajtott végre, ellenkezően, vészjósló fogcsikorgatással és morgással, bajuszát rángatva és minden szál szőrét felborzolva, nyílsebesen a kályhapadkán lustálkodó macskagomolyagra ugrott, mire a macskák úgy repültek széjjel, mint a pocsolya a belédobott kötől.

Az egyik macska éppen a falon lógó lámpának ugrott neki s így a további események már koromsötét-ségben peregtek le. A macskák prüszkölve, nyivákolva ugráltak össze-vissza a sötétben, Szidi pedig fogainak hangos csattogtatása közben fürgén kereste őket halálra. Mindez persze olyan pokoli zajjal és dübörgéssel járt, melyet a szabadjára eresztett ördögök csapnak Luca-napján a halálravált oláh padlásán, így juttatván eszébe, hogy a nyáron tököt lopott a pápa földjéről. Az állványról tejescsuprok, lábasok, fazekak estek le, fedők csörömpöltek, a mosatlan edény cserepein pedig elkeseredetten tépték, fojtogatták egymást Szidi, meg a macskák. És a nagy zürzavarban, mint hajdanában, országok sorsát eldöntő ütközetekben a hadvezéreké, úgy harsogott a Varga csendőr vezényszava, mondván:

— Szidi! Szidi! Lábhoz! Szidi! Azt a rézangyalát az öreganyádnak!

Szidi azonban zendülésben tört ki: megtagadta az engedelmességet.

Én a malaclopót a fejemre húztam s meghúzódtam az egyik sarokban, ezzel is jelezni akarván semlegeségemet a kutya-macska háborúságban. Ebben a pillanatban a gyalogszékre helyezett boroskorsó is befejezte földi pályafutását, jobban mondva rendeltetését, hogy a bíró úr közérzetét gyakorta rózsaszínűvé fokozza. És pedig olyan módon történt a korsó halála, hogy Varga csendőr alaposan nekinyomta horpaszát a gyalogszéknek, amire abból az újfent elhangzott, többszörösen bővített mondatból következtem, amellyel Varga megemlékezett mindazokról, akik a gyalogszéknek lábakat szoktak csinálni. Csak mellesleg mondom: ha ez a többszörösen bővített mondatba foglalt szócsokor imádságnak is olyan műremek lett volna, mint káromkodásnak, akkor Varga csendőr előtt azonmód megnyílt volna a mennyeknek országa.

Ennyi zenebona természetesen a bíró uramra sem maradt hatástalanul. Éppen ébredezni kezdett, amikor az egyik vadul szökellő kandur a sötétben az arcának ugrott. A bíró elordította magát s elkapván a macska irháját, elkezdte azt fojtogatni; a macska letépte a bíró orrcimpáját, mire viszont a bíró eltörte a macska farkát. A koromsötétben sehogy sem tudta rendezni a gondolatait, mi is tört ki körülötte voltaképpen, felugrott hát a székről, hogy kifelé rohanjon, de a következő percben már keresztül is vágódott a földről éppen feltápáskodni akaró Varga csendőrön. Olyat koppant a feje, mint amikor tököt vernek a sertések elé. A kutya pedig, most már maga sem tudván, mit akar, mert hiszen egyetlenegy macska sem maradt a közelében, csak ugrott jobbra-balra.

Alighogy a bíró elvágódott, már fel is ugrott s kezében még mindig a már félig megfojtott macskát szorongatva, kirohant az udvarra:

— Segítségéég! Szomszédooók! Segítségéég!

Közben a konyhában csend lett, mert a nyitott ajtón a macskák egytől-egyig kiugráltak. Most már mi

sem tartottuk célszerűnek az ottartózkodást s ezért a kertek felől való kiskapun át csendesesen és minél észrevétlenebbül elinaltunk a helyszínéről.

A bíró kiáltozására itt is, ott is megvilágosodtak az ablakok s az álmukból felzavart emberek fejszékekkel és vasvillákkal felfegyverkezve sorakoztak a bíró udvarán, aki a lámpások imbolygó fényénél magából kikelve, szaggatottan beszélt el nekik szörnyű kalandját. Hogy a konyhában kukoricafosztás közben elszunyókált s hát egyszer csak arra ébredt, hogy boszorkányok és mindenféle gonosz lelkek serege valami szilaj táncot táncol körülötte. Kígyók, békák, baglyok és macskák százai nyüzsögtek a konyhában, egy fogatlan, vén banya pedig táncra kapta fel a bírót s közben csókolgatta tüzesen. Persze, ő ellenkezett s ezért a boszorkány úgy összeharapta, hogy az egész orrából alig maradt valami. Más ember ki nem kerül élve a kezeik közül, ő is csak annak köszönheti a megmenekülését, hogy már gyermekkorában megtanították reá, mi ilyenkor a teendő: balkézzel! elkapta a gonosz lélek nyakát, jobbával pedig keresztet vetett s így erőt vevén rajta, könnyűszerrel megfojtotta.

— Itt van ni! — mutatta. — Hát nem éppen olyan, mint egy macska?

Mi pedig ezalatt a térdig felázott krumpliföldeken keresztül igyekeztünk kijutni a falu végére, hogy onnan újra „megérkezhessünk”, mert tisztában voltunk vele, hogy ha a bíró a valóságot megtudja, örök időkre vége lesz a községi előljáróság és a csendőrség közötti jóviszonynak.

A falu végén az úton egy kis hajlás volt, amiben féltérdig ért az összegyűlt esővíz. Varga csendőr elől ment, csizmáján bugyborékolva járt ki és be a víz. A vállgallér alja elterült a víz színén és úgy húzta maga után, mint a filmen szokták a királyok a palástot.

Egyszerre csak lubickolás hallatszott a pocsolyában Varga csendőr mellett, ez azt jelentette, hogy Szidi

véglegesen elvégezte leszámolását a macskákkal. Most már szépen „Lábhoz” állott s hízelkedve nyalogatta a Varga csendőr malaclopója ujját. Ezúttal is megkapta volna a hagyományos rúgást, ha előre nem készült volna reá s idejében félre nem ugrik. Mert Szidi minden körülmények között előrelátó volt és óvatos. Az „idomítás” alatt szerzett tapasztalataiból jól tudta, mekkorát lehet rúgni egy másfél tehénbőrből készült tömegbeli téli csizmával, így a rúgásnak mindössze az lett az eredménye, hogy Varga csendőr alól a sikos talajon kicsúszott a lába, maga pedig szépen leült a pocsolya közepébe.

Ilyen viszontagságok után „érkeztünk meg” a bíró udvarára, ahol még mindig a boszorkányjárás volt a beszéd tárgya. Bíró uramnak éppen jó volt, hogy jövünk. Mi is elmondattuk vele töviről-hegyire az egész rémséget s megígértük, hogy okvetlenül eljárunk majd az összes boszorkányok ellen, egyelőre csak arra kérjük, adjon nekünk valami helyet, ahol egy kissé megpihenhetnénk.

A bíró a fejét vakarta: hol is lehetne?

— Talán a nyárikonyhában? — véltem. — Most mondja a bíró úr, hogy az üres és be is van fűtve.

Két vénasszony keresztet vetett.

— Ha nem félnek az urak... vélekedett a bíró.

Nem féltünk. És ezzel egyúttal hihetetlen mértékre is emeltük a testület tekintélyét a községben, annak dacára, hogy a boszorkányhistória máig is kiderítetlen.

LUPUJ KARÁCSONY.

Származására nézve román fiú volt Lupuj Karácsony, de nem marosán, se nem krizsán vagy hecegán, vasány, vagy éppen móc, hanem tösgyökeres mokány. Valahol a bihari rengetegekben látta meg a napvilágot. Más emberről azt is lehetne mondani, hogy ott ringott a bölcsője, de hát arrafelé se Lupuj Karácsonyt, se mást nem ringatnak bölcsőben, hanem kis teknőben rázogatták addig, amíg elszédül s elalszik. Télen felkötik a mestergerendára, nyáron pedig valami ágra, nehogy a malac kiborítsa a teknőből, vagy valami más módon megpocsékolja.

Húsz éves koráig kecskéket legeltetett Lupuj a bérceken. Megevett rengeteg puliszkát s megivott még rengeteg jobb pálinkát. Ha jóllakott, vidám furulyaszó mellett járta az argyelánkát, tarka katrincás leányokkal, nagyokat kurjantott, rúgta a földet bocskorával s közben csapkodott a talpára, hogy csak úgy csatogott.

Hogy Lupuj Karácsony miképpen lett csendőr, teljes hitelességgel nem lehetett megállapítani. Pánteá csendőr szerint (aki szintén román volt, de marosán), Karácsony szomszéd úgy hagyta ott a bérceket, hogy becsalták egy isztinába, ott kötelet kötöttek a nyakába és úgy vezették le a nagyváradi várba. De hát tévedni emberi dolog s Pánteá csendőr is tévedett, mert Karácsonyt nem kötélén vezették Nagyváradra, hanem láncon, még pedig két csendőr. Mert Karácsony nagyon jól érezte magát a kék hegyek között s eszeágában sem volt, hogy csak azért, mert a bakter valami papi-

rost nyomott a kezébe, ő most menjen és besoroztassa magát katonának. A csendőrök keresték Karácsonyt, még lest is tartottak utána, persze hiába, míg aztán végül is ott fogták meg a dolgot, ahol kellett: megvesztegették az apját két pakli limitódohánnyal s kifejtették előtte, hogy úgysem érdemes már Karácsonyt többet tartania, a kecskékre nem vigyázhat, mert mindig a sarkában lesznek, enni azonban mégis csak fog s a dohányát is lopkodni fogja, mint eddig. Az érvek hatottak s az öreg el is indult, hogy megkeresse. Nem messze a háztól egy fa alatt ült és legyeket csapott a lábaszárán. Az öreg megmutatta neki a családi pálinkásüveget s aztán nyájas szóval csalogatta:

— Hai Craciunule, be horincă!

Ez már több volt annál, ameddig a Karácsony ellenállóképessége terjedt. Az apja becsalogatta az isztinába, ott az elrejtőzött csendőrök lefűlelték s meg sem álltak vele a váradi várig. Mire Karácsony magához tért, azon vette észre magát, hogy harminchates baka lett. Eleinte ugyan nem nagyon tetszett neki a dolog, de mikor látta, hogy a nagy darab húst mindennap megkapja s ráadásul ötnaponként még harminc krajcárt is, kezdte magát olyan jól érezni, hogy amikor még vagy ötven magyar szó is reáragadt, lebüdösöláhozta a bajtársait, aminek persze kiadós pokrócozás lett a vége.

Mikor a katonaságtól hazakerült, nagyon kapóra jött neki a havasi őrs szemlejegyzőkönyvében találtatódott megjegyzés, mely szerint az őrsparancsnok a csendőrijelentkezők gyűjtése terén nagyobb buzgalomra buzdítottatott. Ennek hatása alatt menten megkörnyékezte hát Karácsonyt, mint a későbbiek bizonyítják, nem eredménytelenül. A beadványban úgy feldicsérte Karácsonyt minden atyafiságával egyetemben, hogy egy-kettőre próbacsendőr lett belőle.

A próbacsendőri tanfolyamon Karácsony nem akart senkit a tudományok terén csúffátetni. Ha kérdezték,

Az öreg megmutatta neki a családi pálinkásüveget.

nem feleletet adott, hanem csak felvilágosítást, mondván:

— Olvastam én jól, tanultam jól, tudom is jól, csak nem merem mondani, mert meg vagyok ijedve. — Többet aztán nem is szaporította a szót.

Úgy látszik, az embereknek más dolguk is akadt akkor, mint hogy a Karácsony képességei felett töprengjenek s így aztán Karácsonyból csendőr lett és lekerült az egyik küküllőmenti kis faluba. Első dolga volt, hogy névjegyet készíttetett magának ilyen-ígyen:

LUPUJ KARÁCSONY

m. kir. csendőr őrsvezető

A „címzetes” szó sajtóhiba folytán kimaradt, helyette azonban reákerült egy ötágú korona, valami libaféle állat fejére rajzolva. Mikor a névjegyet a járőr-mester meglátta, negyedóraig nem tudott szóhoz jutni, csak kapkodott levegő után, mert a guta kerülgette. Azt azonban mindenkinek el kellett ismernie, hogy Karácsonynak nagy hasznát vette, mert ahol Lupuj szolgált, ott a járőrsparancsnok alaposan begyakorolta a kivizsgáló jelentések szerkesztését.

Egyszer valami elfogott egyéneket kellett az ügyészségre kísérni. Az őrsparancsnok a járőrvezetőt, Bodó csendőrt behívatta az őrsirodába s a lelkére kötötte, hogy vigyázzon Lupuj csendőrré, mint a szeme világára. Bodó csendőr ugyanis nemrég került az őrsre s Lupujt csak hírből ismerte.

— Tessék csak nyugodt lenni, őrmester úr, tőlem nem fog megszökni! -- jelentette.

— Fiam, ha azt látná, hogy meg akar szökni, forduljon el és tegyen úgy, mintha nem látná, hadd menjen Isten hírével. Nem erre kell vigyázni, hanem arra, hogy nőkkal szóba ne állhasson, mert ha Lupuj egy nővel szóbaáll, ez mindig azzal végződik, hogy bezár-

ják őt is, meg harminc méteres körzetben mindenkit, aki körülötte találtatódik.

A fogolykíséret baj nélkül eltelt. Már visszafelé ültek a vonatban s Bodó csendőr meg volt nyugodva, hogy nem is lesz baj. Karácsony vele szemben szorított magának helyet, mert a vonat zsúfolva volt s az utasok fele állva utazott.

Az egyik állomáson fiatal menyecske szállott a vonatba, aki Lupuj szemével nézve nemcsak szép, de egyenesen gyönyörű volt. Karácsony mellett egy zsidó ült. Mikor Karácsony az asszonyt meglátta, rászólt a zsidóra:

— Mit tapossa folyton a tyúkszememet? — S ezzel már le is tolta a padról. A zsidó röptében nekiment egy bakának, azon gurulatot kapva pedig egy tűzérnek, akinek alig tudta sűrű bocsánatkérések között kimagyarázni, hogy a világért sem akart a nagyságos tűzér úrnak nekimenni. Ezalatt pedig a menyecske, intésére, szépen elfoglalta az üresen maradt helyet.

Azt mondtam az előbb, hogy az asszony a Lupuj Karácsony szemében gyönyörű volt. Jöjjünk azonban tisztába ezzel a fogalommal. A románnak szép az, ami nagy, ami „mare”. Se szép, se jó nem lehet az, ami nem nagy vagy nem sok. Ezért van például az is, hogy a váradi meg a margitai csizmadiák kétszerakkorára szabják a csizmát, mint kellene; ujjnyi vastag bőrt használnak hozzá és a talpába olyan faszegeket ütnek, mint egy-egy kisebb gereblyefog. Az igazi román sapkája félrőf magas és a derekára araszos szíjat köt. Jóízűt csak abból eszik, ami „mare”, ezért vaskanalat sem használ, mert kicsinyli, hanem fakanállal eszik, amibe belefér egy félliter tej, utána jön egy olyan „mare” puliszka, mint az öklöm, azt begyűri, aztán előrenyujtja a nyakát, pislog, nyakal, nyel, a porcogó recseg a gégéjében — még egy nyögés és már lent is van. Nem, mintha nem lehetne kevésbé körülményesen is megenni, de így illik.

Mindezt csak azért soroltam fel, hogy megértsük, milyen volt az asszony, akit Karácsony gyönyörűnek talált. Két ember helyét foglalta el a padon, a dereka olyan átmérőjű volt, mint egy kis hordó, a két melle pedig úgy feküdt rajta, mintha két kis homokzsákot fektettek volna reá.

— Lupuj őrsvezető vagyok — mutatkozott be Karácsony.

Az asszony illendően megemelte magát:

— A nevem Furáriu Leticia. Ismerem az őrsvezető urat látásból. Nem messze lakunk a laktanyától, mindig kérdeztem ezt is, azt is, ki az a szép őrsvezető, aki olyan szép kesztyűsen jár a postára. De csak úgy félve kérdeztem, mert az uram nagyon féltékeny, pedig még meg se vagyunk esküdve.

Aztán dőlt a szó belőle s amíg beszélt, egyre közelebb került Karácsonyhoz. Egy fordulónál neki is dőlt, megkapaszkodott benne, szóval megvolt az ismeretség. Karácsony jól érezte magát, mintha hájjal kengették volna. Az asszony panaszkodott a férjére, aki őt teljesen elhanyagolja. Karácsony ezen szerfelett megbotráncozott s kijelentette, hogy ő ilyen szép asszonyt ugyan nem hanyagolna el, aminek az lett a vége, hogy Ticia meghívta, látogassa meg egyszer, mert nagyon szeretné előtte a bánatát kiönteni. A férje úgylis odajár mindig fuvarba.

Közben a vonat befutott egy alagútba s mivel az ilyesmiben már mindketten kellő jártassággal bírtak, felhasználták az alkalmat egy „mare” csók irányában.

Másnap este Karácsony kiszökött a laktanyából s felkereste Ticiát. De bizony nem sok szerencsével, mert alighogy nekifogtak a bánatkiöntésnek, nagy zörgéssel behajtott az udvarra Juon, a „férj”. Kifogta a lovakat, lucernát rakott eléjük s aztán összeszedte a hámokat és vitte be a lakásba, nehogy ellopják. Lupuj az asszony tanácsára az ajtó mögé állott, abban a reményben, hogy majd nesztelenül kisurranhat. Igen, de

a hámok részére fogas gyanánt éppen az ajtó mögé volt egy nagy faszeg a falba ütve. Karácsony meg sem mert mozdulni, mikor Juont a hámmal meglátta, csak állott és várta a sorsát. Juon azonban „középfokban” ittas lévén, dudorászva ment be s nem sokat vizsgálván az ajtómögötti állapotot, felakasztotta a hámot a fogasra, belefoglalván Lupuj barátunkat is, aztán lefeküdt.

Mikor minden elcsendesedett, Karácsony megpróbálta egy kissé félretolni a hámot, hogy nesztelenül kisurranhasson. Csakhogy a hámra csengő volt akasztva s az hűségesen jelt adott minden mozdulatról. Próbálta a sötétben megkeresni, de nem találta, ahányszor megkibújni akart, megszólalt a csengő.

Hát nem volt irígylésreméltó helyzet, annyi bizonyos. Végére is nem maradt más hátra, mint egy merész ugrás, amit Karácsony bámulatos fürgeséggel hajtott végre. A nagy csengetésre és ajtónyílásra Juon is felébredt ugyan, de Ticia megmagyarázta neki, hogy alighanem az a Timbusné csinált megint valami boszorkányságot, ma itt járt s a multkor ő is vette el a tejét a tehénnek. De majd holnap szól a pópának, az majd ellátja a baját. Ebben aztán Juon úgy félálomban meg is nyugodott.

A dolog azonban mégsem maradt egészen titokban, mert a bakter észrevett valamit és besúgta Juonnak. (Azok a bakterek mindenütt ott vannak, ahol nem kellene.) Juon elővett egy kötelet s azzal kiadván Ticiának az útravalót, kitette a szűrét. Ticia hazament az anyjához, Karácsonynak pedig tudtára adta, hogy most már semmi sem áll a boldogságuk útjában.

Karácsony eleinte meghökkent, de aztán lassacskán megbarátkozott a dologgal. Elhatározta, hogy feleségül veszi Ticiát s meg is tette a nősülési előkészületeket a következőképpen:

Mindenekelőtt elment a Katz zsidóhoz és kölcsönkért tőle rövid időre kétszáz koronát, Svarc Salamon-

tól pedig százat és betette a Ticia nevére a postatakarékba. A hozomány tehát rendben volt.

Másnap felgyürközött könyökig és kitakarította az őrsparancsnok sertésólját, amit persze úgy intézett, hogy az őrsparancsnokné meglássa. Aztán panaszkodott neki, hogy milyen sok az ellensége, jóakarója pedig senki sincsen. Ennek az lett a következménye, hogy este az őrsparancsnokné szemrehányást tett az urának a Lupuj csendőr igazságtalan elnyomása miatt. Igaz, hogy mikor a férje arcát meglátta, elhallgatott, de azért ez is jobb volt, mint semmi.

Másnap Karácsony őrskihallgatáson előállott a nősülési kérésével. Az őrsparancsnok először megfogódzott az íróasztalba, de aztán annyira magához jött, hogy Lupujt még ki tudta zavarni az őrsirodából. Karácsony kámforrá vált.

Kis idő múlva Bodó csendőr illő kopogtatás után belépett az őrsirodába:

— Örmester úr, nem jól lesz ez így. Tessék elfogadni Lupujtól a nősülési kérvényt, mit lehet tudni, esetleg megkapja az engedélyt s akkor meg biztosan áthelyezik, mert itt úgysem lehet nős lakást kapni.

Az őrsparancsnok majdnem a nyakába borult Bodónak. Nem telt bele egy hét, a Karácsony kérvénye útnak indult. A kérvényben Karácsony mint a csendőrök, Ticia pedig mint az arák mintaképe volt leírva.

A kérvényt kiadták a járásörmesternek kivizsgálás végett. Mivel pedig a kivizsgálás a negyedévi szemle alkalmával volt eszközendő, az időt Karácsony körülbelül kiszámította. Meghagyta tehát Ticiának, hogy a kivizsgálásra kellőképpen készüljön elő és pedig:

A baba leányával varrasson magának szép kartonruhát, a katrincát pedig rejtse el. A szoba naponkint legyen kiséperve. A szobába állítson be egy kölcsönkért varrógépet. Az asztalon virág legyen. A legyekből, amennyit bír, pusztítson el. Egy női ruha álljon kiszabva az asztalon, mellette centiméter.

Minden úgy lett. Mikor a járásőrmester belépett, úgy találta, hogy egészen rendes helyre került. Előzőleg a községházánál is volt érdeklődni, de ott csak a beteg jegyzőt helyettesítő őrnekot találta, aki húsz koronával adósa volt Lupujnak. Így ott nem volt baj. Igazi baj csak akkor keletkezett, mikor a járásőrmester beszélgetésbe elegyedett Ticiával. Az arajelölt ugyanis úgy vélte, hogy sokkal hatályosabbá teheti a kivizsgálást, ha a járásőrmester úr megnyerésére ugyanazokat a bevált eszközöket alkalmazza, amelyek révén Lupujjal idáig jutott. A járásőrmesternek eleinte kedvére is volt ez, de amikor rájött a dolgok állásának igazi mivoltára, felülkerekedett benne a tekintély és elietve távozott.

Rövidesen megszületett a kivizsgáló jelentés, amelynek veleje nagyjában ez volt: „Bár fentnevezett csendőr előbb említett arája az általam eszközölt tapintatos puhatolás során végzett megállapítás szerint az őrs összes legénysége előtt jóhírből álló nőszemély, mindazonáltal fentírt arát, illetve nevezett nőszemélyt a fentírt célra csak végszükségből vélem alkalmasnak, mert az említett tapintatos puhatolás útján meggyőződtem róla, hogy fentnevezett ara, illetve említett nőszemély...” stb. stb.

Karácsonyt nemsokára kiértécsítették, hogy a Ticiával való házasságnak befellegzett s egyúttal át is helyezték egy másik őrsre. Karácsony megesküdött, hogy több kötelezőt nem ír alá, annál is inkább, mert értesítették, hogy többet nem fogadják el tőle. Így aztán leszerelt és oltárhoz vezette Ticiát, aki szebb, illetve nagyobb lett, mint valaha.

Így fejezte be Lupuj Karácsony a csendőrségi pályáját s így evezett be a házasság boldog révébe. Most már neki is van lova, szekere, de mikor a hámozkat esténként beviszi, mindig jól megnézi, hova akasztja.

LUPUJ KARÁCSONY A KONYHÁN.

Hallottam egy mesét valahol, hogy a Tiszában úszott egy tök lefelé s mikor egy-egy kanyarodóhoz ért, mindig parancsolgatott:

— Most jobbra megyünk! Most balra!

És abban a hiszemben úszott az árral lefelé, hogy ő kormányozza a folyót. Így van az ember is az élettel: ha valami történik, úgy tesz, mintha ő is azt akarta volna. Mert például ki az ördög akarta, hogy Lupuj Karácsony csendőr legyen a gazdálkodás vezetője? Senki! És lám csak, mégis az lett, még pedig messze földön híres közgazdálkodás-vezető, akinek a tetteit, íme, feljegyzem, mint a császárok és híres hadvezérek tetteit szokták.

Midőn Kemény járásőrmester úr új beosztási helyén szemlére indult, azt sem tudta, hogy Lupuj Karácsony csendőr a világon van. A járásőrmester úr szép, egyenes szál ember volt s Bodó csendőr, a gazdálkodás-vezető, aki büszke volt arra, hogy székel, így gondolkodott:

— Ilyen szép szál, ügyes, katonás ember nem lehet más, mint székel.

Ezért székelhez méltó ebédet főzetett: puliszkát, jó csípős juhtúróval. A járásőrmester azonban szalontai ember volt, aki ragaszkodott a hajdúk hitvallásához, hogy tudniillik a puliszkát egye meg a „disztó”, azután a „disztót” eszi meg ő. A puliszka láttára rettentő gondolat villant az agyába:

— Ez az ember engem oláhnak nézett!

Csak így érthető, hogy „kifogás tárgyát képezte”, hogy Bodó csendőr már régen gazdálkodás-vezető, tehát hasson oda az őrsparancsnok, hogy a gazdálkodás ve-

zetésében más is tevékenykedjék. Így lett Lupuj Karácsony csendőr gazdálkodásvezető.

Lupuj csendőr méltó akart lenni a beléhelyezett bizalomra és meg is mutatta, hogy tud valamit. Az őrsfőzőnő már egy hete küzködött két kotlóval, amelyek nem akarták felérni ésszel, hogy a gazdálkodásnak jelenleg nincsen szüksége kotlóra. Ki akarta belőlük verni a kotlást és rákényszeríteni őket, hogy tojjanak. E célra több csalhatatlan módszert ismert és alkalmazott is, úgymint 1. Felkötötte a két kotlót lábánál fogva a fasszínben egy oszlopra és félnapokig ott csüngette őket. Eredmény: semmi. 2. Megfürösztötte őket hideg vízben. Eredmény: semmi. 3. Keverte a két leírt eljárást. Eredmény: semmi!

— *Meglátszik, hogy nem ért a baromfiakhoz,* — mondta Lupuj csendőr — ezt az én szegény jó anyám másként csinálta. — És megmutatta, hogyan csinálta az anyja. A kotlók lábaira téglát kötött, azután beállította őket egymással szembe egy dézsába és annyi vizet öntött a dézsába, hogy a kotlóknak a hasáig ért, így nem mertek leülni, mert a vízbe ültek volna. És hogy azok az aprócska madárcák se nyugtalanítsák őket, amelyeket a sok fészkenülés alatt magukra szedtek, tollazatukat fújkálva, rovarport szórt beléjük. A dolog sikerült, mert mikor másnap reggel Karácsony kivette őket a vízből, egyik se ment feléje sem a fészeknek, se nem vartogott, hanem bőszen, tüntetően rúgták a szemétdombot, mintha soha nem kotlottak volna. Lupuj csendőr meg gyönyörködött bennük, mint aki jól végezte a dolgát s az őrsfőzőnő pedig megsemmisülve dohogott a konyhában. Karácsony eldicsekedett vele az őrsparancsnoknak is, aki megkérdezte:

— És ki volt az a lelketlen kutya, aki ezt kitalálta?

— Az őrsfőzőnő — felelte Karácsony ártatlanul.

Lupuj Karácsony okulva Bodó csendőr bukásán, a túrós puliszkát száműzte az étlapról. E helyett úri ételeket vezetett be, mint például a nyúlhúst. Binder, a

— *Meglátszik, hogy nem ért a baromfiakhoz,* — mondta Lupuj csendőr.

szász földesúr, megemlítette neki, hogy a vadászhidén alatt nála állandóan kapható friss nyúl. Karácsony megvásárolt két hatalmas példányt és büszkén nyújtotta át az örsfőzőnek.

— Ebből a nagyobbikból főzzön egy kis jó sárgacsillagos húslevest, ezzel a másikkal pedig káposztát fog tölteni, mert már torkig vagyok ezzel a sok parasztos étellel. — Majd hetvenkedve folytatta: — Higyje el, örsfőző (mindig betartotta ezt a hivatalos hangot), mióta a szegény jó anyám házából elkerültem, nem laktam jól kedvemre tisztességes étellel.

Az örsfőző úgy tett, mintha nem hallott volna jól, bal kezét a csípőjére tette, a jobbal pedig tölcsért csinált a füléhez és úgy kérdezte:

— Meg tetszett bolondulni, vagy én nem hallottam jól? Úgy tetszett mondani, hogy az egyik nyulból húslevest főzzek, a másikkal pedig töltsék káposztát?

— Ha nem süket, hallotta!

— És azt is tetszett mondani, hogy a szegény jó mamája is mindig ilyen fene előkelően főzött otthon?

— Hallotta!

— Hát akkor tisztelem a szegény jó mamáját — szólt gyanús elismeréssel a szakácsné. — Hanem most hallgasson ide az örsvezető úr — dőlt a szó az örsfőzőnőből —, én már voltam szakácsné (itt grófokat, bárókat hazudott össze), de vadnyulból főzött levest és vadnyúlhússal töltött káposztát nem láttam, de legyen rá elkészülve az örsvezető úr: nem főzött ilyet a maga szegény jó anyja sem!

— Akkor maga, jó asszony, még nagyon keveset látott. De én nem vagyok rá kíváncsi, mit látott maga és mit nem: csinálja azt, amit mondtam! Azonkívül pedig ne nyelveljen!

Az örsfőző nem hagyta a magáét:

— Én megfőzöm, csak legyen, aki megegye!

Délben valami zavaros, forró főzet került az asztalra. Mikor az örsfőző letette a tálat, feltűnő illedel-

mesen kívánt jó étvágyat. Bodó csendőr egy nyúlfejet mert ki a zavaros léből. Szembefordította magával és farkasszemet nézett vele. A nyúlfej kimeredt szemmel, rosszalólag nézett ki rá a tányérből, mintha azt mondta volna.

— Meggyaláztatok!

Aznap délután Lupuj csendőr felmenő ágbeli rokonai szóbakerültek...

Viszont az őrs házőrző kutyája nyúlhúslevest ebédelte egész főtt nyúllal, este pedig töltöttkáposztát vacsorált, pukkadásig. De ráfizetett, mert a szokatlan soktól megzabált és vagy két napig gunnyasztott, amiből viszont Lupuj Karácsony azt következtette, hogy meg akar veszni és ennek megfelelően intézkedett. A szegény kutya azon vette magát észre, hogy egy sötéthajlamú oláh hatalmas doronggal irtózatosan végignyújtott a lapockáján, amitől olyan hirtelen meggyógyult, hogy a másikat már nem várta be, hanem elmenekült rémes vonítással, hogy azóta sem látták az őrsön.

*

Lupuj másik gazdálkodásvezetői nevezetes ténykedése a következő volt.

Pántye Demeter csendőr elővezetésen járt oda valahol Debrecenben, ahol óriási görögdinnyét árultak. Ki is használta az alkalmat, sok dinnyét megevett, a legnagyobbikat pedig megvásárolta azzal a csak dicséretesnek mondható szándékkal, hogy el fogja küldeni a mamájának. A mama valahol a fogarasi havasok között lakott eldugott kis faluban, ahol a dinnyét legfeljebb ha az iskoláskönyvből vagy hírből ismerték. Pántye csendőr éjjel érkezett haza és a hatalmas dinnyét az éléskamrába tette.

Lupuj csendőr reggel a nagy dinnyét meglátva, Kukuj Tódor csendőrtől tudakolódzott:

— Tódorkám, kérlek szépen, nem tudsz valamit erről a dinnyéről, hogy került ez ide?

— De kérlek szépen, Karácsonykám, tudok — felelte Kukuj csendőr —, Pántye hozta Debrecenből. (Az oláh fiúk szerették rázni a rongyot, igyekeztek minél előkelőbben beszélni.) Majd folytatta:

— Úgy emlékszem, mintha említést is tett volna, hogy a közgazdálkodás részére vásárolta, bár ezt „perfekt” nem merem állítani.

Tisztítószerrel megrakodva kimentek az udvarra és nekiláttak a „subickolásnak”. Lupujnak fúrta az oldalát a dinnye:

— Kérlek szépen, Tódorkám, nem „nyilatkozott” ez a Pántye, mit óhajt ebből a dinnyéből főzetni?

— Nem — felelte Kukuj csendőr —, nem nyilatkozott! — De megszállotta a tudákosság ördöge és folytatta:

— Bár megeshetik, hogy olyasmit említett, mintha „dinnyés-tésztát” óhajtana enni!

— Na látod, látod! Persze, hogy azt főzünk belőle! Jó magam is szinte megkivántam már, mert mióta hazulról elkerültem, nem ettem egy kis jó dinnyés-tésztát. Szegény jó anyám gyakran főzött, igaz, módjában is volt, mert négy dinnyefa volt az udvarunkon.

— Te, kóstoljuk meg azt a dinnyét; hátha nem is jó, legalább nem főzetjük hiába a tésztát.

Bementek az éléskamrába. Bemehettek, mert Pántye, a jogos tulajdonos a községben járt, ládikót szerezni, amelyben a dinnyét elküldi az anyjának.

Lupuj csendőr konyhakést vett elő és tövig bele nyomta a dinnyébe, leszelt belőle negyedrésznit és a lehető legelőkelőbb formában kínálhatta Kukuj csendőrt:

— Parancsolj, Tódorkám, kérlek szépen! — Majd a késsel rámutatott a megcsonkított dinnyére és kiszólt az őrsfőzőnőnek:

— Ezt vigye ki és ebből az ebédhez egy kis jó dinnyés-tésztát csinál!

Az őrsfőzőnőnek táva maradt a szája:

— Hát még mi a fészkesfenét nem! — tört ki belőle a megbotránkozás. Lupuj rászólt:

— Hallja! Maga itt azzal vadított engem, hogy grófoknál, báróknál, meg tudomisen hol nem szolgált és most kisül, hogy nem tudja megfőzni a dinnyés-tésztát! Attól félek, nem soká leszünk mi együtt!

— Én is! — felelt az őrsfőző és faképnél hagyta a két tudákost.

E pillanatban lépett be Pántye csendőr a hóna alatt a dinnye részére készült kis ládikóval. Mikor a tönkretett dinnyét meglátta, a ládát elejtette, a vér a fejébe szaladt, a nyaka megvastagodott, az arca elvörösödött, a szeme vérbefordult és hörögve kérdezte:

— Ki vágta fel a dinnyét?

Lupuj csendőr csillapítani próbálta:

— De kérlek szépen, barátom, Demeter...

— Te vágta fel a dinnyét?

— De kedves barátom, Demeter...

— Tácsi! Te vágta fel ezt a dinnyét?

Pántye máris kezében tartotta a dinnyét, hirtelen felemelte a levegőbe, magasra, úgy, ahogy azok az akasztófárávaló farizeusok tartják a köveket a hittankönyvekben rajzolt képeken, akik valami szent embert megköveznek ott. Lupuj megrettent a felbőszült embertől és Kukujra mutatva, mégegyszer megpróbált ki magyarázkodni:

— De barátom Demeter, dinnyés-tésztát csinállok...

Nem tudta befejezni, mert Pántye csendőr lesujtott a dinnyével, olyan erővel, hogyha a Kukuj fejét érte volna — ahová szánva volt —, leszakította volna a helyéből. De mert Kukuj csendőr idejében leguggolt, az őrsfőzőt találta telibe, akit éppen akkor vitt oda a kíváncsiság a lármára, látni akarván, mit csinálnak az „urak”. El is nyúlt a padlón, sikoltozva, takarosán.

Az őrsparancsnoknak kellett rendet csinálni, aki előtt Lupuj egyébként megint csak azt hangoztatta,

hogy tulajdonképpen kedveskedni akart a gazdálkodás tagjainak a dinnyés-tésztával, amivel kellemes, jóízű eledelt mutatott volna be, melynél még a cukrozást is meg lehet spórolni, lévén a dinnyefalatoknak az az áldott szokása, hogy édes levet bocsátanak ki magukból, ha tűzre kerülnek. Drága mamája is így csinálta...

— Saját veszélyére megcsinálhatja — mondta az őrsparancsnok, de erre, sajnos, nem kerülhet sor, mert akkoriban kevés volt az elővezetés, minélfogva dinnyét szerezni nem lehetett, de azért is, mert egy hét múlva parancs jött, hogy Lupuj és társa egy-egy rendbeli fehérművel útbaindítandók a szárny székhelyére...

— Még jó, hogy nem két vagy három rendet kell vinni — szólt vissza a kapu alól Lupuj felénk, akik búcsút intettünk utána... Tíz napra...

VISZONTAGSÁGOS KARÁCSONYEST.

A hóval takart nyírségi falu nádfedeles házainak ablakából karácsonyfák fénye világított ki az utcára.

Varga csendőr egyedül ünnepelt a laktanyában. Örparancsnoka a családjánál volt, két bajtársa szolgálatban, a törzsőrmester pedig kiment a faluba. Az asztalon kis karácsonyfa díszlett. A szakácsnő kihordta a vacsora maradványait, megkérte Varga csendőrt, hogy éjféli misére felhúzhassa a nyári csizmáját, azután elcsoszogott a szobából. Varga csendőr kihalászott a zsebéből egy botnagyságú szivart, körülményesen belepróbálta a papírszipkába, rágyújtott és nézte, mint száll a kék füst a mennyezet felé. Szidi, az „idomított” farkaskutya a szögletből mindezt figyelmesen nézte. Varga csendőr abban a hiszemben, hogy Szidi is szivarozhatnék, magához intette, kihalászott még egy szivart a zsebéből s mosolyogva nyújtotta a kutya felé, másik kezében a gyufát fogva, hogy ha kell, tüzzel is tudjon szolgálni. Szidi megszagolta a szivart, azután rádöbbenve, hogy rossz tréfát akartak vele űzni, hátat fordított és rosszaló morgással visszafeküdt a szögletbe.

Varga csendőr mosolyogva szivarozott tovább s elővette a Csendőrségi Lapokat. A törzsőrmester mondta neki, hogy igen szép karácsonyi történet van benne. Mivel azonban a történet azzal kezdődik, hogy karácsony estéjén egy járőrnek szolgálatba kellett mennie, Varga csendőr letette a lapot.

— Ilyet még olvasni sem szeretek! — dörögte. — Inkább levelet írok. — Aztán mosolyogva szivarozott tovább, félálomba merülve, míg végre úgy rémlett neki, hogy már nem is kell levelet írnia. Lelki szemével állományparancsot látott s abban azt olvasta, hogy

Varga István csendőr nejének Elemér nevű fia született...

— Sábád ázs Istent dicsírni? — bögött be egy vastag, érdes hang az ablakon, végét vetve az álmodozásnak. Varga csendőr megismerte a hangot: a Szárcsa cigányé volt.

Szárcsa hatalmas kancigány volt, magasabb egy fejjel az egész faluban mindenkinél s mert a falubeliek elnyűtt ruháit viselte, a kabátja ujja csak könyökéig, a nadrágja szára pedig térdig ért. A lábára zsákdarab volt kötve, mert olyan csizma nem volt a faluban, ami az ő lábára felment volna. Kalapot is inkább csak a tekintély kedvéért viselt, mert a fején lévő keskenyperemű női szalmakalap se a hideg, se a meleg ellen oltalmat nem nyújtott. Valamikor ez a szalmakalap fehér színével a postáskisasszony lelkének fehérségét és ártatlanságát volt hivatva hangsúlyozni, mostani gazdájánál azonban semmi eseménye sem lehetett, hogy ezt a hivatását betöltse, de nem is kívánta tőle senki.

Hanem, ha ruhája nem volt a cigánynak, volt egészsége, hogy egy ökörnek is sok lett volna. És volt ahhoz mért hangja is. Ez a hang árnyalatokra nem forgácsolódott szét soha, hanem a maga teljes erejében harsogott, hogy elhallatszott a harmadik faluba is.

A velejött másik két cigány csakolyan rongyos volt, mint Szárcsa, hangjuk is kicsinyített mása volt amazénak. Az egyik — Pukáncs — a Szárcsa veje volt, pipaszárlábú, hosszú, görbe cigány. A másikat — Kukhadó — szintén valami rokonság szálai fűzték Szárcsához. Mesterségre vályogvető cigányok voltak, bár abból a vályogból, amit ők fabrikáltak, nem igen épített még házat senki, mert a munkában sohase jutottak többre az előleg felvételénél. Rongyosságukat csak lustaságuk múlta felül és lustaságukat is felülmúlta az étvágyuk. A másik faluvégen lakó magyar cigányok — muzsikuskok — szóba sem állottak velük, sőt Kesely,

a primás, aki ünnepnapokon néha félretaposott sarkú lakkcipőt is szokott viselni fejetlen női harisnyával, ha találkozott velük, mindig kiköpött és félrefordította a fejét, hogy ne is lássa a fajtáját.

Aki nem ismerte őket, lehet, hogy meg is hatódott volna: Ni, csak, még a cigány is Istenre gondol ezen a szent estén. Varga csendőr azonban ismerte, éppen ezért arcátlanságnak tartotta, hogy Szárcsa még karácsonyestén is a szeme elé mer kerülni. De azért van karácsony, hogy még az efféle felháborító merénylet fölött is szemethúnyjon az ember, így aztán kiszólt az ablakon:

— Szabad az Istent dicsérni!

Mire a három cigány torkaszakadtából rázendített az énekekre. A jó ég tudja, hol szedték össze.

Nyitvá ván, nyitvá ván
Mennysország kápuja,
Ábbá ván, ábbá ván
Egy zárányos kárszék.
Ábbá il, ábbá il
Ásszonyunk Máriá,
Máriá, Máriá,
Állé-állélujá! ...
Most fújják, most fújják
Zárányos trombitát!
Csillágok, csillágok,
Szépen rágyogjátok!
Zángyálok, zángyálok
Szípen repdessetek!

Ezután pár lélekzetvételnél szünet következett, utána a köszöntő:

Sok kárácsony napokát ilhessenek,
Né ilyen szomorút, ervendetesebbeket!
Ezt is kívánom szívemből:
Telcsik el erével, egíssíggel!
Dicsértessik a Jézus Krisztus!

Lehet, hogy az égből csakugyan meghallották ezt a csodálatos éneket, mert a cigányok ordítani aztán tudtak. De már abban kételkedni lehet, hogy az égbőliek gyönyörködtek volna is benne.

Varga csendőr kinyújtott az ablakon át a cigányoknak 10 fillért s rájuk szólt, hogy de most már aztán hordják el magukat a pokolba. A három cigány egyszerre kezdte tőle kunyerálni a félig szívott szivarral. Olyan meggyőzően, hogy maga is legcélszerűbbnek látta, ha odaadja nekik.

Azután nekifogott levelet írni annak a bizonyos aranyosnak (azóta rájött, hogy kár volt, dehát: késő, késő...). Nagy betűkkel ráírta a borítékra „Szépreményű”, de tovább nem jutott, mert valahol a közelben kint megint felharsant az ének:

Nyitvá ván, nyitvá ván
Mennysország kápuja ...

Nyilvánvaló volt, hogy a szomszédot, János bácsiékát örvendeztetik a cigányok. A szomszédok gyermektelen házaspár voltak, negyven év körüli galambszívű népek. Varga csendőrnek eszébe jutott, hogy mikor ma délután valamiért át volt náluk, Kati néni nagyban készült a „kántálók” fogadására. Egy kosár aszalt gyümölcsöt és egy marék kétfillérest készített az asztalra a gyermekek számára, egy komlószáritó pedig hurkával volt megrakva a „szegínség” részére.

— Lehet, hogy egy kis szaga is van már ennek a hurkának, de azért jó lesz az a szegényeknek ... --- mondta Kati néni, mikor Varga csendőr megkérdezte tőle, miért pocsékolja el azt a tengersok hurkát.

Zángyálok, zángyálok,
Szípen repdessetek!

harsogott a figyelmeztetés a hurkaskosár felé. Az ének végeztével a felköszöntő hangzott fel újra, befejeződén egy hatalmas „dicsírtessik”-kel. A végszóra Kati

néni megjelent az ajtóban, egyik kezében félróf hurkával, másik kezében nagy késsel, hogy azzal igazságosan annyifelé vágja a hurkát, ahányan a cigányok lesznek. *A hurka végét Kukhadó felé nyújtotta*, gondolván, ha a cigány megfogja a hurka végét, a késsel belevágja a markába a hurkának a cigányt megillető egyharmadát. Kukhadó, miután a hurkát megmarkolta, a hurkán keresztbefektetett kés pengéjét visszatolta egészen a Kati néni kezéig, ott a mutatóujját vágást utánózva keresztülhúzta a hurkán s jóakaratólag rászólt Kati néniire:

— Cság itt! — Ha a néni ott vágta volna el a hurkát, ahol Kukhadó mutatta, a másik két cigány nagyon meg lett volna rövidítve. De nem maradt rá ideje, hogy a két cigányt megrövidítse, mert mire észrevette, mi történik körülötte, Pukáncs a hurkát kitépte Kukhadó kezéből és nyomta volna be a szájába, mire azonban a szájához ért, fele már a Szárcsa markában volt. Aztán gyűrte befelé mind a kettő, hogy a képe majd kirepedt, így bosszulva meg Kukhadó aljasságát. Kukhadó átkozódva kapkodott hol az egyikhez, hol a másikhoz, de azok erőteljes rúgásokkal adták tudtára, hogy most ráillik a nóta:

*Nem én, nem én, nem én csáltám,
Hánem engem csálták meg...*

Kati néni kis ideig sóbálvánnyá dermedve nézte a morogva hadonászó cigányokat, mikor pedig magához tért, beugrott a konyhába és bevágta maga után az ajtót.

Mindezeket Varga csendőr már az udvarról, a kerítésen át látta. Látta azután azt is, hogy amikor a cigányok a hurkát lenyelték, hadarva tanácskoztak cigányul. A hurka izgathatta őket, mert hamarosan a János bácsiék ablaka alá álltak megint, ahol ezúttal Kukhadó tudakolta meg, szabad-e az Istent dicsérni?

Hogyne lett volna szabad! Fel is harsant nyomban

A hurka végét Kukhadó felé nyújtotta.

az ének s mikor Kati néni kihozta a zsákmányt, csak Pukáncs maradt ott, a másik kettő hátrahúzódott. Pukáncs odavitte nekik a hurkát a sövény mellé, ahol rögtön felfalták. Azután ártatlan pofával megint az ablak alá állottak. Most Pukáncs kérdezte meg elfátyolozott hangon, hogy János bácsiék milyen állásponton vannak az Isten dicséretét illetően.

Mikor azután Kati néni már hatodszor hozta ki a hurkát, úgy rémlett neki, hogy — bár tévedni emberi és csunya dolog a szegénységet ártatlanul meggyanúsítani — mégis „a nagy marha cigány” mindenkori jelenlétéből arra kezdett gyanakodni, hogy egész este ugyanazok a cigányok zajongtak az ablakuk alatt. Gyanúját közölte János bácsival is.

— Nézz ki János az utcára, nehogy csúfot üzenek belőlünk ezek a betyár cigányok!

János bácsi ki is nézett s a kapu mellől jól megfigyelhette a végét annak a kézitusának, amivel Szárcsa és társai egy másik csapat cigányt éppen eltanácsoltak az ablaka alól. Ezek szintén az Istent akarták dicsérni a János bácsiéknál. Ám Szárcsáék nem adták a zsákmányt. Mikor az új csapat a sarkon befordult, Szárcsáék elhúzódtak a kapualjba. Alkalmas pillanatban Szárcsa nekifutással belerúgott a konkurrencia egyik tagjába, hogy az ki tudja, meddig futott volna a kölcsönvett lendülettől, ha Kukhadó eléje nem tartja a lábát és galádul el nem gáncsolja. Mikor azután a cigány elbukott, Kukhadó belenyomta a fejét a hóba, ráült s miközben az prüszkölve átkozódott, sziszegve kérdezte tőle:

— Mit keresel te itt, he? Ki hívott ide téged, he? Kell hurka, he? Na nese, há kell! — Ez utóbbit már Szárcsa mondta, aki rongyba tekert lábával olyat rúgott rajta, hogy kirepült Kukhadó alól s átkozódva menekült, annál is inkább, mert társai már rég kámforrá váltak.

A győztes csapat pedig újra az ablak alá állott:

— Sábád ázs Istent dicsírni?

— Nem szabad! — hallatszott ki a szobából a nem várt felelet.

— Ázst kirdeztük, hogy sábád-e ázs Istent dicsírni! — próbálta Szárcsa jó irányba terelni a dolgot.

— Én meg azt mondtam, hogy nem szabad! — hangzott a János bácsi zord válasza.

— Há nem sábád, hát akkor egye meg a fíreg ázst á pohos hásádát! — feleselt vissza Szárcsa, azután vihogva megindultak.

János bácsit elöntötte a méreg. Kiment s a szekérszínből egy kedvére való rudat véve magához, a kapu mellé állt. Lesbe.

A cigányok kódorogtak darabig a faluban, de a hurka csak visszavonzotta őket. Látna, hogy egyik csapat a másik után énekel az ablak alatt, odaállott újra s Kukhadó a lehetőségig megvékonyított hangon tolmácsolta a szokásos kérdést. Megkapván az engedélyt, rázendítettek. Éneklés közben bedugták a fejüket az ablakba, hogy lássák, van-e még hurka a komló-száritón?

Mikor látták, hogy van bőven, hangjuk új erőre kapott.

Szólt az ének, hogy zúgott bele az utca. Ezalatt János bácsi markában a rúddal, lábujjhegyen az éneklők háta mögé sompolygott. Felemelte a rudat, kiszemelte a középben bögő Szárcsa hátát.

A dorong nagyot csattanva csapott le a Szárcsa hátára, aki iszonyatosat ordítva futásnak eredt s vele rohant a másik kettő is vágtaiban. János bácsinak nem is volt ideje másodszor lecsapni, hát utánuk vágta a rudat. A rúd bűgva repült a levegőben, majd földet ért, csikorogva siklott a havon, végre nagyot dördülve nekivágódott a deszkakerítésnek, még vadabb futásra serkentve a cigányokat.

János bácsi pedig most már harci tűzbe jött. Rohant s a dorongott újra utánuk hajította, miközben nagyokat kiáltott.

A sarkon éppen akkor fordult be egy három pásztorból és négy angyalból álló betlehemes csapat. A betlehemesek nagy suhancok voltak s egész sereg gyermek kísérte őket. Ezeket a menekülő cigányok egyszerűen legázolták, hogy szanaszéjjel görögtek a hóban. János bácsi észre sem vette a betlehemeseket, csak rohant vak dühében, míg az egyik, a földről fel-tápázkodni akaró juhászban el nem vágódott.

De erre már egészen megvadult. Talpra ugrott, a dorongot megforgatta a feje fölött, káromkodott egy borzalmast s abban a hiszemben, hogy a cigányokat dolgozza meg, szétütött maga körül. Mire észrevette, hogy mit csinál, a betlehem telibe találva ezer darabban repült széjjel, s mialatt angyalok, pásztorok jajveszékelve fetrengtek a hóban, János bácsi ütött-vágott, míg csak a falubeliek meg nem kötözték, mivel-hogy „elvette az Isten az eszét”.

De térjünk most vissza Varga csendőrhöz. Mikor a dorong Szárcsa hátára lecsapott, ő már tudta, hogy számára a karácsonyest befejeztetett. Mivel azonban Szárcsa még kibírt volna ötöt-hatot, amelyet kapott, a késelemben nem látott veszélyt, inkább kárörvendve, lassú lépésekkel indult meg az őrsparancsnok lakása felé, hogy az esetet jelentse. Ekkor érkezett meg lihegve a törzsőrmester.

— Maga itt andalog, mikor a fél falut lepedőben hordják haza, olyan verekedés van? Jelentette már a tiszthelyettes úrnak, mi történt? Gyorsan, szereljen!

Mire felszereltek, Varga csendőr felvilágosította a törzsőrmestert a dolog mibenállásáról. Az őrsparancsnok egykettőre eligazította őket. Megvirradt, mire kibogozták, hogy János bácsi hány darab nyolc napon alul gyógyuló sérülést ejtett, csak úgy kutya-futtában. Álmosan tértek be a laktanyába pihenőt tartani, felhaj-

tottak egy csésze meleg kávé, azután buzgón vetkőztek lefelé. Varga csendőr előbb nagyot nyújtózott az ágyon, majd befordult a fal felé, beletekerőzött a pokrócba a fejébúbjáig. Mikor ezzel elkészült, nagyot fújt és már hortyogott is volna, ha az ajtón erősen nem kopogtattak volna.

— Szabad! — szólt ki Varga csendőr baljóslatúan a pokróc alól.

Szárcsa, Pukáncs és Kukhadó taszigálták egymást előre, hogy felköszöntsék Varga csendőrt és a törzsőrmester urat azzal a szép rigmussal, amit maga Szárcsa költött, egyenesen erre a célra.

Erre egy történetgyártó nagy csörömpöléssel vitte ki az üvegajtó egyik ablakszemét, mert Szárcsa, akinek a történetgyártását Varga csendőr a fejéhez akarta vágni, fürgén félreugrott előle, majd társaival együtt megfutamodott. Volt is rá okuk, mert Varga csendőr vadul kapkodott történetgyártáshoz, puskához, miközben a szemét vészesen forgatta és eltorzult arccal tádogott valamit Szidinek. Szidi azonban szűkölve bújt az ágy alá. S miközben a törzsőrmester szakértő szemmel vizsgálta, hogy a Varga csendőr állapota elérte-e már azt a fokot, mikor a cselekmény nem beszámítható, Varga csendőr kiugrott az ágyból, kirántotta a kardját a hüvelyéből s kirohant a szobából.

Mikor borzas fejjel, mezítláb, hosszú fehér hálóingében megállott a tornác végén és kardjával megfenyegette azt a tájat, amerrefelé Szárcsát a köd elnyelte, a szakácsnő, aki a nagy lármára kíváncsian kidugta fejét a konyhából, a lenge ruházat láttán azt hitte, hogy valami kósza kísértet garázdálkodik a lak-tanyában. Nagyot sikított, visszarántotta a fejét, bevágta az ajtót és keresztet vetett magára...

EGY ELFELEJTETT ÚTTÖRŐ.

Amit Kiss Pál m. kir. csendőr véghezvitt, még jóval a háború előtt, az Úr 1912. esztendejében, az annyira úttörő volt, hogy megörökítésre méltó, mert más gondolni sem mert volna rá, ő pedig megtette. Ő volt ugyanis széles e hazában az első csendőr, aki motorkerékpározott. Lehet, hogy szobrot érdemelt volna, magas kötalapzaton, amint a motorkerékpáron ül, porcellánnadrágban, a szél által hátrahajtott bajusszal, a levegőben repülő sapkával, előtte megrettenve menekülő tyúkokkal, libákkal... dehát úgy van az, hogy a kortársak ritkán értik meg a nagy embereket, csak az utókor ébred rá, hogy ki volt az, aki már nincs, mint ahogy most én csinálom, a testület e volt nagy fiával.

Történt pedig, hogy a kapnikbányai ezüstbányák egyik mérnöke Németországból egy motorkerékpárt hozott magával. A kerékpár már hasonlított azokhoz, amelyek most szélteben szaladgálnak úton-útfélen és amennyire most a kutya sem törődik azokkal a boldogtalanokkal, akik elérve a csúcspontját annak, amit kényelmetlenségben el lehet érni, elszántan zötyög-tetik magukat rajtuk, — olyan feltűnést keltett az akkor. Olyan gyorsan ugyan nem ment, mint a mostaniak, de hangja határozottan hatalmasabb volt. Három kereke volt. A két hátulsó kerék közé már akkor egy vesszőkosarat spekulált a német, amibe útitárs ülhetett. Ha a mérnök úr nagy csattogással, robogással bemennydörgött valamelyik szűk völgyben fekvő oláh faluba, a tyúkok szívdobogva menekültek a hombárok alá, ahol pihegni sem mertek, a kutyák szűkölve kaparták a földet, hogy belebújjanak, az olá-

hok pedig, meg lévén győződve róla, hogy ütött az utolsó óra, megitták, ami pálinka volt a háznál, keresztet vetettek és várták, mikor dől össze a világ.

Gyönyörű szórakozás lett volna ez, hanem... Mert hanem is volt. Mert a motor nemcsak az oláho-kat ijesztette nyavalyássá, hanem megréfálta az igen sokszor a mérnök urat is. Különösen mikor már egy kicsit eltelt a dicsőséggel és a legvadabb dübörgés között száguldva is fájó szívvel gondolt vissza a kétezer forintjára, amibe a motor került és ami soha többé vissza nem jő. Ilyenkor a motor, mintha csak hatványozni akarta volna a keserűséget, a ratatatátást abbahagyva, egyszerűen megállott. A mérnök úr azután egy óra hosszáig a porban csúszkált alatta, s miután minden ruháját kellő módon beolajozta, Isten ellen intézett becsmérő nyilatkozatok közben (nem mondhatom, hogy „disznó módon káromkodva”, mert finoman akarom magamat kifejezni) taszítani kezdte az alattomos járművet a kígyózó országúton felfelé, és örült, ha olyan oláhra akadt, aki hajlandó volt befogni igavonó állatait az átkozott alkotmányba. Midőn pedig az ilyen balesetek napirenden kezdtek lenni, megsiratta a kétezer forintját, megátkozta a könnyelműségét és eladta a gépet ötven forintokért Hagymási úrnak, az egyik törekvő gépésznek, akinek a technika vívmányai iránt érzéke volt. Ez úgy ahogy ismét rendbehozta és szabad idejében rejtélyes kirándulásokat tett rajta, mindaddig, míg az „ifiasszony” rá nem jött, hogy a gépész úr útja gyakran visz el bizonyos oláh asszony lakása előtt, kinek a férje Amerikában van és aki fiatal, a nyakában meg nyolc sor kalárist visel kék pántlikával megkötve, a bocskorszíja viszont a térdéig kígyózik síma, fehér lábszárán. — Mindezeknél fogva az ifiasszony a gépész urat szelíden kérdőre vonta. Ilyenformán:

— Mondd csak, fiacskám, hol is voltál te tegnap délután?

— Egy kicsit kirándultam a Gutinra, jó levegőt szívni, — ártatlankodott a gépész.

— Hm, — így az asszony —, hogy lehet az, hogy az oláhné sokkal errébb lakik a Gutinnál és mikor odaértél, a géped dübörgése megszűnt és három hosszú órán át csend volt? — Mi? Erre felelj most nékem! — De ezt az utóbbi felszólítást az ifiasszony úgy látszik nem gondolta komolyan, mert ha csakugyan feleletre várt volna, nem vágta volna a gépész úr fejéhez az aludttejes fazekat, se a mángorlósulyokkal nem ütött volna kettőt olyat a hátára, hogy csakúgy döngött. A gallérjába ragadva se rántotta volna le a földre a szegény gépész urat, s ott nem rugdosta volna meg, mert az nyilvánvaló, hogy így felelni nem lehet. De még ha ezt nem tette volna is, akkor sem tudott volna felelni a gépész úr, mert az asszonyból dőlt a szó:

— Szerető kell neked, ilyen asszony mellett, mint én? Hatgyermekes családapának!? Hogy a nyavalya jött volna rád, a pufogó masináddal együtt! — Megragadva a kárvallott embert, maga elé állította és szónokolt tovább:

— Most pedig jól figyelj ide, fiacskám, nehogy meg találjak haragudni rád! Azt az átkozott pukkan-tozó masinát még a mai napon elpusztítod! Ha dalolásért adod oda valakinek, még akkor is, mert ha én a dübörgését mégegyszer meghallom, eloltom a gyertyádat, még ha a tömlőcben is rothadok el! Miért? Mert nem neked való! Egy rendes ember azt mondta volna a feleségének: Nézd, tubicám, ülj fel csak ide mellém és elmegyünk ide, meg oda, mint egy pár galamb. Te pedig mit mondtál, amikor anélkül, hogy csak egy szóval is hívtál volna, menni akartam veled? Azt, hogy: Nehéz vagy te, fiam, ehhez a finom géphez. Meg osztán látod, bele se férsz a kosárba, meg a tengely is letörne alattad. — És mit hallok? Az oláh asszony alatt nem törik össze, pedig annak csak a két melle van olyan nehéz, mint egy véka búza. — Hát a nagyan-ya-

dat tartsd ezután bolondnak! Itt többet nem dübörögsz az én fülembel!

Miután az ifiasszony a gépész urat így visszatértette az erények útjára, az bánatosan kiült a tornácra és gondolkozott, kinek varrhatná hamarosan a nyakába a masinát. Ekkor sétált el a ház előtt Kiss Pál csendőr, szájában egy papírszipkába dugott rettentő hosszú szivarral. Már többször megnézegette a gépét, ezért a gépész megszólította:

— Halló, örsvezető úr! A motorbicikli eladó!

Kiss csendőr bement és szemügyre vette a gépet, ami külön erre a célra készült kis színben állott. Megtapogatta a vastag gumikerekeket, ráült a nyeregbe, megilleggette magát rajta, azután a kosárba ült bele, abban is meghintáztatta magát, megállapította, hogy elég jó ülés esik benne, azután megint a nyeregbe ült, megfogdosta a kormányt és ezzel a vizsga be volt fejezve. Még rámutatott a benzintartályra és megkérdezte:

— Ebben a síma pléhskatulyában mi van?

— Abba a benzint tölti az ember, — magyarázta a gépész úr — ami a motort hajtja, az meg a kerékpárt hajtja. Most éppen tele van.

— Hát nem a villany hajtja? — kérdezte csalódottan Kis csendőr.

— Nem — felelte a gépész —, de az nem baj.

— Tud biciklizni az örsvezető úr? — kérdezte még a gépész.

— Úgy a! — sértődött meg Kiss csendőr, aki valóban jól tudott kerékpározni.

— Annál jobb! — így a gépész —, akkor csak még azt mutatom meg, hogy kell elindítani és már mehet is vele az örsvezető úr.

— Előbb még azt akarom tudni, mibe kerül ez az ócska csüllő —, tért át Kiss csendőr az udvariasból az üzleti hangnembe.

A gépész megfogta a csendőr jobb kezét, azt saját

bal tenyerébe fektette, saját jobb kezét pedig felemelte magasra, készen arra, hogy belecsapjon a csendőr markába és szólt:

— Az előbb rettenetesen megharagított a feleségem. Családos ember vagyok, a családomban nem akarok kárt tenni, a mérgemet azonban muszáj valahogy kiadni. Ezért adom el, ezért pocskolom el ezt a finom gépet. Hát idehallgasson: — s belecsapott a csendőr markába:

— Ötven forint!

— Sok! — mondta rá Kiss csendőr, aki jó üzletember volt és most ő vette a gépész kezét a magáéba a már leírt módon és belecsapott:

— Húsz pengő! Ha már így esett, egye meg a fene!

— Negyven! — csapott egyet újra a gépész.

— Húsz! Egy bűdös vassal sem több! — szólt a csendőr, közben nagyot csapott a gépész tenyerébe, mert már egészen bele volt melegedve a vásárba.

— Harminc! — csattogtak a tenyerek.

— Húsz! — volt a válasz.

— Adjon Isten szerencsét hozzá az örsvezető úrnak és egészséggel tessék vele szórakozni! — szólt bele az alkudozásba az időközben megjelent gépészné és felcsapott a csendőrnek, miközben az a meglepetéstől eltátotta a száját. — Adjon pénzt! — fűzte tovább az asszony az üzletet, miközben férje óvatosan hátrábbhúzódott.

Tulajdonképpen Kiss csendőrnek eszeágában sem volt, hogy a gépet megvegye. Ezt észrevette az asszony és ezért vette a kezébe a vásár lebonyolítását. A csendőr pedig, miután szégyelte a szavát visszavonni, jó képet vágott a dologhoz, sőt kezdett neki tetszeni. Kivette hát a pénzt és át akarta nyújtani a gépésznek, az asszony azonban előzékenyen utána nyúlt és lecsúsztotta a köténye zsebébe. A csendőr mosolyogva vállat vont és azt mondta:

— Adjon Isten szerencsét maguknak is a pénzhez.

— Az áldomást mikor isszuk meg? — szolt még a gépész, de Kiss csendőr úgy tett, mintha nem hallotta volna. E helyett kérte a gépészt, hogy mutassa meg, hogy kell a gépet elindítani. A gépész kitolta a színből a gépet, megfogta a két kormányát, egyik lábával rálépett a pedálra, rúgott egyet rajta, mire a gép pokoli dübörgéssel válaszolt és a csendőr megszeppenve hőkölt hátra az asszonnyal együtt, de megemberelte magát és nem akarva, hogy azt higgyék róla, hogy fél, elszántan a géphez lépett és felült a nyeregbe. Az asszony sietve kinyitotta a kaput, a gépész mutogatva meghúzott valami bezgentyűt és a gép mennydörögve, módosan ki-döcögött az utcára. — A gépész még utána kiabált:

— Ha meg akar állni az örsvezető úr, azt a fényes gombot tessék balra fordítani —, de már ebből a csendőr nem hallott semmit sem. Először a laktanya felé tartott. Megelégedve látta, hogy megdicsőülésének Szabó és Sütő csendőrök a szemtanúi, mert a nagy puffogtatásra kicsődültek a csudájára és még a szakácsné is leesett állal bámul utána. Büszkén kanyarodott rá a Máramarosszigetre vezető műútra, amely kígyózva kapaszkodik fel az 1050 méteres Gutinra, ott elhagyva Szatmár határát, átlép Máramarosba, s a Felsőbányáról jövő úttal egyesülve lekígyózik a Mára völgyébe s megy Máramarosszigetre. Mikor már majdnem fent volt a hágón, ahol északnyugati irányban elé-tűntek a Rozsály kék csúcsai, igen emelkedett érzéssel tekintgetett széjjel, mert felfelé a gép nem rohant valami gyorsan. Annál veszettebben kezdett rohanni lefelé, ezért keresgélni kezdett a sok billentyű, bezgentyű, huzal között valami fékfélét, amivel meg tudná állítani a gépet vagy legalább az iramot mérsékelni, de hiába forgatta, húzgálta akármelyiket, a gép se meg nem állott, se a gyorsaság nem lanyhult. A csendőr rá-eszmélt, hogy a gépet nem tudja, hogy kell megállítani s félni kezdett, mi lesz, ha elviszi jó messzire, ott vala-

Egy nagy pirostarka tehén éppen a gépnek keringőzött.

hogy kifogy belőle a benzin. Beletelik két-három nap, míg hazakerül. Ezenkívül erősen javultak a kilátásai arra nézve, hogy valamelyik kanyarodónál a gép a mélybe repül vele. Ezért, mikor a felsőbányai utat elérte, valami a csodával határos szerencsével az úttorlaton sikerült visszafordítania a gépet, amely azután nagy robajjal, lassítva valamit, kezdett visszafelé kapaszkodni a Gutinra. Ahogy az iram lassult, a csendőr kereste az alkalmas helyet, ahol leugorjon az átkozott masináról, majd itt, majd ott... de mire észrevette magát, megint fent volt a hágón, ahonnan a gép ismét szédítő iramban száguldott lefelé. Minden kanyarodónál hajsza híján lerepítve gazdáját a mélységbe. Kiss csendőrnek minden szál haja az égnek állott, izzadt, szinte elállott a szívverése, mikor egy-egy fordulónál átrohant, mert egy ökörnym mindössze, és Kiss csendőr a pokolban van. A laktanyában volt csendőrök, meghallva a gép hangját, újra kiállottak a tornácra és borzongva, tátogva nézték a serpentineken örülten lefelé rohanó gépet, s mikor a fordulókhöz ért, elfordították a fejüket, mert nem akarták látni, mint lép át Kiss csendőr az örökkévalóságba. Isten különös csudajaképpen azonban ez nem történt meg, mert a gép máris a faluban pöfögött. Elvágatott előttük és mennydörögve belerohant az éppen szembejövő tehéncsorda közepébe. Kiss csendőr tért volna ugyan jobbra is, balra is, de az ágyúdörgésszerű robajtól megrémült tehenek elbődültek és úgy ugráltak össze-vissza, mint a pattogó kukorica a rostában. *Egy nagy pirostarka tehén éppen a gépnek keringőzött*, amire viszont Kiss csendőr széttárta a karjait és mint valami mentőhorgonyt, átölelte annak a nyakát. Mialatt a gép beleszaladt az árokba, a tehén felvágva rohant Kissel a nyakán az utcán végig, szánkáztatva a porcellánnadrágot a porban és egyéb földi apróságokban, majd mikor rálépett a lábára, a csendőr elúnta a dicsőséget és eleresztette a tehén nyakát. Nagyot puffanva elnyúlt a

porban. Mikor a por is elszállott, előtűnt lassan Kiss csendőr is. Prüszkölte szájából a port és futott volna a gépéhez, az azonban egy nagyobb robbanás után már megcsendesedett, s mire a csendőr odaért, már csak láng és füst, meg ócskavas volt. A gép az árokba érve ugyanis oldalt dőlt, s a benzintartálya nem lévén jól elzárva, elkezdett csobogni csendesen a tartalma és amikor a kifolyó benzin a még mindig járó gép kipuffogójához ért, meggyulladt és ami éghetett, elégett. Kiss csendőr keseregve fogadta az odaérkező bajtársait:

— Húsz forint! Egy kocát vehettem volna apámnak belőle! S jómagamat is csak az imádság tartotta, hogy oda nem vesztém! Hogy micsoda marha vagyok én!

Ebben egyetértett vele Sütő és Szabó csendőr is, bólintván mindkettő, ennél fogva vita nem keletkezett. Mindamellett Szabó csendőr vigasztalni próbálta:

— A mérnöknek kétezer, a gépésznek harminc forintja úszik. Akkor te mit jajgatsz! Még mindig van 15 kiló ócskavasad! A furulyászsídó két új cseréptányért ad azért.

— Ott egye meg a rozsdá, ahol van, — mondta Kiss csendőr. Azzal leköpte a kimúlt gépet, hátatfordított neki és megindult hazafelé.

KAVARODÁS A DOHÁNY KÖRÜL.

Szabó csendőr is írt, Balogh csendőr is írt. A porcellánernyős lámpa meghitt hangulatot terjesztett. Az asztalon nagy halom papír hevert, amit reggel készen kell beadni az őrmester úrnak. A tollak fürgén siklottak a papíron, alaposan befeketítve a szatmári királyi ügyész előtt bizonyos Csokán Vaszilikákat, Szász Nyikulájokat, Csorba Juonokat és más akasztófára való vasányokat (Avasi oláh).

Szabó csendőr cigarettára szeretett volna gyujtani, de az nem ment akkor olyan egyszerűen, mint ma, mert háború volt s a havi járandóságát már elfüstölte. Hiába gondolkozott, nem jutott eszébe semmi, ami egy cigarettát eredményezett volna. Panaszkodott is Balogh csendőrnek:

— A malaclopóm zsebében volt legalább 3—4 cigarettára való dohánytörmelék, s hogy tegnapelőtt itt volt a járásőrmester úr, mint a bolond, kikefélttem a zsebből, ahelyett, hogy eltettem volna. Micsoda mellest fújnék most belőle! — És felnézett a mennyezetre, mintha látta volna is a kék füstöt. — Majd folytatta: — Háború alatt nem kellene a zsebben talált dohánytörmeléket szemétnek tekinteni.

— Eltehetted volna, — szólt közbe Balogh.

— Éppen ez az, hogy nem tettem el, azt a ragyogó — és Szabó csendőr elmondott egy fohászt, ami nem az ég felé szállt ugyan, de azért megtartott három percig.

Balogh csendőrnek eszébe jutott, hogy aznap látta Grósz Simi zsidót Szatmárról hazajönni, akinek ott özszeköltetései voltak a Báthori-utcával, ahol izraelita polgártársak lánckereskedéssel üzték el a háború unal-

mát. Siminek onnan cigarettát kellett hoznia, gondolta. Kardot kötött tehát s Szabó csendőrtől mint rangidősebbtől kikérezkedett valami ürüggyel pár percre a községbe.

— Meglepem ezt a Szabót egynéhány cigarettával. ezenkívül nem árt, ha járok egyet, — gondolta s nem telt bele egy egész negyedóra, már egy féldoboz hercegovina cigaretta útban volt a csendőrlaktanya felé.

Az eső csendesen csepergett, olvasztotta a havat, a hólé meg mind nagyobbra-nagyobbra dagasztotta a Tur vizét, amelybe beletorkollik minden patak, minden ér az egész Avasból. Az Avas Szatmár egyik járása, lakói eloláhosodott magyarok, akik között a tehetséges tolvajok nem ritkák. A járás területe eszményi bűvőhely minden tolvaj és szököttkatonára részére; óriási erdőkkel borított hegyek, amelyekben nyüzsögtek a szököttkatonák, tolvajok. A betörések, marha- és juhlopások, rablások napirenden voltak. Balogh csendőr tudta, hogy itt éppen úgy dolga lesz, mint a harctéren volt. Ez tetszett neki, mert vérbeli csendőr volt, aki szerette a csendőréletet, mert férfiasabb hivatást nem látott nála.

Zsebében a féldoboz cigarettával Balogh csendőr elégedetten ballagott a laktanya felé. A Tur hídján azonban megállott s nézte vagy inkább hallgatta a vizet, amint robogva rohant lefelé a sziklamederben, nagy köveket görgetve. A falu már elcsendesedett, a pislogó mécsfények kialudtak a faházikók ablakaiban.

Balogh csendőr mindig mosolygó, kékszemű ember volt, bajtársai szelíd, szeretetreméltó embernek tartották. Nem így a népség tolvaj része. Ezek szentül hitték, hogy éjjel is lát, mint a bagoly, a talpa szőrös, mint a nyúlé és cimborája maga az ördög, így aztán mindent megtud, amit szerintük nem kellene tudnia. Borzongva mesélték egymásnak, mint kerítette kézre Talpas Juont, a rablógyilkost és Fábián Cilikát, a boltbetörőt.

Amint Balogh csendőr nézte a híd alatt elrohanó zavaros vizet, észrevette, hogy a Tur mellett lefelé, tőle mintegy 100 lépésre lévő csergőmalom (kis vízimalom) molnárlakása ablakában felcsillan az olajmécs fénye. Balogh csendőr tudta, hogy a molnár Tógyer fia régóta katonaszökevény, aki mellékesen a Técsőtől Sárközig és Nagybányától Viskig terjedő működési területén két más jómadárral együtt elsőrangú boltbetörővé küzdött fel magát, de lopott mindent, amit elért. Szóval Tógyer az a fiú volt, hogy egy ambíciós csendőrnek elcsordult a nyála, hacsak rágondolt is, hogy pórázra veheti. Balogh csendőr pedig az volt. Tehát gondolkozott: Ez a szokatlan időben felcsillanó mécsfény azt jelenti, hogy Tógyer hazajött ruhát váltani, ami eltart körülbelül tíz percig. Ha most ő hazamegy felszerelni, mire visszajő, a finom madár elröpült. Elindult tehát a mécsláng felé. Pár pillanat és már az ablakon kukucskált befelé. Lehet, hogy a más ablakán benézni illetlen dolog, sőt orcátlanságszámba megy. Balogh csendőr elmosolyodott, mert eszébejutott, hogy az illetlenség és orcátlanság milyen célszerű ott, ahol csendőr biztosan akar valamit megtudni. Láta ugyanis az ablakon át, hogy Tógyer nagy igyekezettel húzza magára a megszámlálhatatlan porcellán pitykével díszített vászoninget; Nuca pedig, a huga, nem kevesebb igyekezettel málélisztet kötöz egy vászonzacskóba, az asztalon meg el van készítve egy lapos köté, amivel Tógyer a zacskót majd felkötí a hátára, vagyis felkötné, ha arra Balogh csendőr neki időt hagyna. A keze lesz véle, bilincs hiányában, összekötve.

Balogh csendőr benyitott. Mikor Tógyer meglátta, elállott a lélegzete és mert egyelőre ez látszott a legcélszerűbbnek, egymásra tette a kezét, ahogy a bilincseléshez kell, jelezvén, hogy nem először csinálta és hogy tudja, minek kell történnie. Balogh csendőr pedig felvette az asztról a lapos kötelet s ráhurkolta Tógyer csuklójára.

— No, lámcsak, már meg is vagyunk vele, — kedélyeskedett Balogh csendőr, — közben le nem vette a szemét Tógyer apjáról, akinek a szeme játékából semmi jót nem nézett ki, a kötözéssel pedig igyekezett. Közben Nuca, akitől nem is tartott, hátulról mint a héja, rácsapott, lefogta a két karját s rákiáltott Tógyerre:

— Fuss! — Tógyer meg is próbált elugrani, de már a hurok a kezén volt és Balogh csendőr nem engedte el. Nuca most az apját bízta:

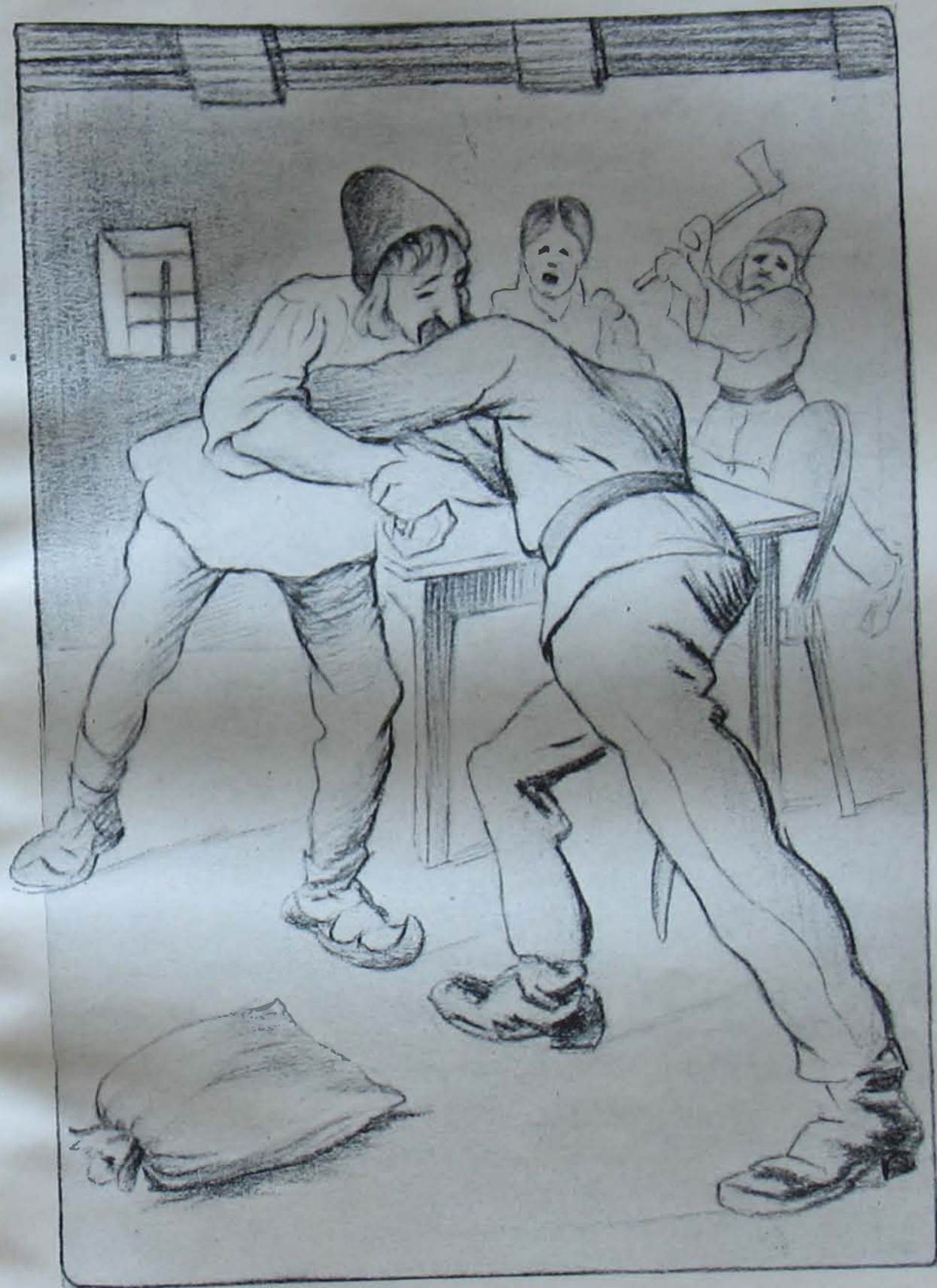
— Vedd a fejszét és üsd le!

A vén Tógyer azonban izgatottságában nem látta meg a fejszét, hanem belecsimpalygózott hátulról ő is a csendőrbe.

Ha meggondoljuk, hogy Tógyer 24 éves, hatalmas termetű, erős legény volt, az öreg Muntyán Tógyer, az apja alig valamivel felül a negyvenen, Nuca pedig 20 év körüli leány, aki zsákokat emelgetett a malomban, magas, mint a szálfá, hajlékony, fűrge mozdulatokkal, karjában, lábszárában olyan inakkal, mint a drótkötél, — be kell látnunk, hogy a csendőr, akit előlről a kötélnél fogva Tógyer rángatott, hátulról pedig Nuca és az apja fogott le, meglehetősen kényes helyzetbe került.

— Fogd, míg én leütöm, — bízta Nuca az apját, látva, hogy az nem vette elő a fejszét s a csendőrt elengedve, ő ment a fejszéért. De visszafordult, mert meglátta, hogy a három férfi miközben fogcsikorgatva taszigálta, tépte, rúgta egymást, a Tógyer részére elkészített máléliszteszacskót leverte az asztról s most azt taposták, rúgták, mint a jó ló az ágyást.

— Ni te! — fordult vissza a nagy lisztfelhő láttára a lány — úgy rúgják azt a lisztet, mintha ingyen adnák! Te koszos, bűdös, tekergő zsandár! Az apád a tömlőben döglött meg, az anyádat... Jaaaaj! Jaj! Jaj!... — visított hirtelen a szavaiba a lány, mert Balogh csendőr oldalról, nem éppen gyöngéden oldalba rúgta, amit Nuca legott viszonzni akart, de a csendőr

Nekifutott Tógyernek, azt nekilökte az asztrálnak.

egyik kézzel elkapta a levegőben a lábát. Így lett aztán az a helyzet, hogy egyik kezében Tógyert a kötélnél, másik kezében Nucát a lábánál fogva tartotta, a hátul belecsimpalygózó öreg Tógyert meg a hátával neki nyomta a falnak. De az öreget még meg is tisztelte, mert a fejével teljes erőből hátracsapott s ennek folytán az történt, hogy a feje bubjával olyat vágott az öreg ábrázatára, hogy annak orrán-száján elindult a vér. Erre az kiugrott a háta mellől, nyilván az ismétlést akarta megelőzni. Rettenetes káromkodás és szitkozódások között köpködte véres fogait kifelé s közben felkapta a fejszét és rohant a csendőrnek. Most tűnt ki azonban, hogy Balogh csendőr nem hiába cimborált az ördöggel: az irhájáról lévén szó, gyorsan váltott az esze, ezért Nucát elengedve, fejfelé *neki futott Tógyernek, azt nekilökte az asztalnak*, amiről az olajmécslégördült és elaludt. Másik pillanatban már az ajtónál volt, mert az erős lendülettől Tógyer kisiklott a kezéből. Azonban Tógyer is fürge volt, sőt fürgébb, mert előbb ugrott kifelé s kirántva az ereszbe rejtett katonai ismétlőpisztolyát, belerohant a megáradt Turba. Látva, hogy a csendőr követi, lövöldözni kezdett rá. Szerencsére a pisztolyban csak egypár töltény volt, mikor azután ezt kilőtte, Tógyer futásba kezdett, lefelé a Tur mellett, a csendőr mindenütt a sarkában. Felbuktak, felálltak, elvágódtak, újra felálltak, A kanyarodóknál bele a vízbe mindakettő, kitéve annak, hogy a víz felönti őket, vagy valamelyik követ vágja nekik, ami a biztos pusztulást jelentette volna. Mindkettőről csurgott a víz, kezeikből már folyt a vér, de azért futott mindkettő, míg a faluból ki nem értek a rétre. Itt a szerencse a csendőr mellé állott, mert Tógyer újból elesett, de már feltápáskodni nem volt ideje, mert a csendőr rávetette magát. Körülöttük csend volt, féltérdig érő, vízzel teleivódott, lucskos rét, amiben csak a komor, szürke ég gyönyörködött. A ködszerűen permetező eső elnyelt minden neszt. Itt küzdött a két férfi

a lucsokban hemperegve, életre-halálra, ziháló tüdővel, kézzel, lábbal, körömmel, megfeszítve minden izmot a megszakadásig, egyik, hogy kibújjon a bűnhődés alól, a másik, hogy amaszt rákényszerítse a kötelesség teljesítésére és megmutassa neki, hogy van törvény és megmutassa még ezenkívül azt, hogy a küzdelem elől kitérni nem szokott a magyar csendőr.

Egyszer ennek is vége lett. Tógyer egyszerre mozdulatlanul maradt. Jelezte, hogy a további küzdelmet feladja. Túrte, hogy a csendőr hátracsavarja a kezét s a nadrágszíjával összekötözzé.

Azután csendesen megindultak a laktanya felé, elől Tógyer, lehorgasztott fejjel, hátul Balogh csendőr, kivont szentjánoskenyérrel, kidüllesztett mellel, bár egy cseppet sem illett most hozzá, mert olyan volt, mint akit a sas megrúgdosott: arca, keze csupa vér, a sapkája palacsinta-lapos lett, némi terepegyenetlenségekkel, köpenyén csak itt-ott maradt hírmondónak egy-gomb, fejbúbjától a sarkáig sárral, lucsokkal borítva volt mindene. Mikor Tógyert betuszkolva maga előtt, beállított a legénységi szobába, az éppen szolgálatból hazatért őrsparancsnoka láttukra ijedtében hátralépett és meglepetésében csak azt tudta mondani:

— Hát magával mi az istencsudája történt?

— Örmester úr, alázatosan jelentem, kint voltam a faluban, Szabó csendőrnek meglepetést szerezni...

— Mi az istencsudája meglepetést?

— Huszonöt hercegovinát!

— Hol van? — ugrott fel Szabó csendőr, de azonnal meghunyászkodott, eszébe jutván, hogy még most „más” beszél.

— Hát ez ki? — szólt az örmester, Tógyerre mutatva, aki ugyancsak ki volt készítve.

— „Ü” Muntyán Tógyer, — vágta ki Balogh csendőr kissé domborúbb mellel, mint rendesen. A padlón, alattuk egész pocsolya keletkezett lassankint... Csurgott a ruha, a Tur vize.

— Hogy csípte el?

— Egy kicsit körülményesen ment, mert nem voltunk éppen egy akaraton, de végül is nagynehezen mégis csak megértettük egymást. — És jelentette pontosan, hogy-mint történt, azután hozzáfogott átöltözködni. Szabó csendőr pedig kiment a konyhába s kevés idő múlva a szakácsné forró teát hozott be egy tálcán.

— Te, Balogh — szólt Szabó csendőr —, csakugyan tudsz valahol dohányt?

— El is hoztam, ott van a köpenyzsebemben, — felelte Balogh csendőr, az állófogasra akasztott lucskos köpenyre mutatva. Szabó csendőr kihúzta a zsebből a dobozt, ami tele volt vízzel, abban úszkáltak a cigareták. Kirakta őket az asztalra, ahol úgy heverték, mint egy halom döglött, lapos giliszta. Szabó csendőr úgy nézett rájuk, mint akinek a kenyerét a tyúk megette.

— Csavard ki őket! — vigyorgott Balogh csendőr, aki már szárazba tette magát és szűrcsölte a bodzateát. (Ne felejtsük el: háború volt.)

Egy félóra múlva a kályha tetején megszáritott dohányból Szabó csendőr ujjnyi vastag cigarettát csavart s olyan füstöket fújt belőle, mint egy felleg. A tolla pedig most már jókedvében szinte visítva szántotta a papírt, készítve a tényvázlatot. A két kócos és némileg bűdös esküdt, akik mint bizalmi egyének a fogolyörzésnél működtek közre, kinyujtott nyakkal igyekezett mentől többet beszívni a kincseket érő kék füstből, miközben úgy tátogtak, mint az éhes kis galambok. Az öreg népfölkelő, aki Tógyert őrizte, álmosan pislogott, mérlegelte a helyzetet: lesz-e alvás egyáltalán az éjjel. Balogh csendőr ellenben igen elevenen kérdezgette Tógyert, nem fukarkodva dicsérettel, ha egy-egy bűncselekményről Tógyer szíves volt tájékoztatni... Éjjel lett lassan és akkorára ott guggolt már az öreg Tógyer is a szoba sarkában, Nuca meg csak nézett, nézett Balogh csendőrré nagy, fekete, fényes szemével... Ki tudja, mire gondolt?...

— Ügyesen volt, nagyon ügyesen! Táre hárníyk á foszt! Mindig azt hittem, Mungár csinálta! Hogy te ílyet meg tudsz csinálni!

— Hogy Mungár ílyet meg tudna csinálni? — sér-
tődött meg Tógyer —, hát hallgass ide, domnu filer!
A viski patikában fényes nappal, a patikáros szeme-
láttára én markoltam ki a pénzt. Érted-e! A fél falu ker-
getett és nem tudtak elcsípni!

— Táre hárníyk! Nagyon ügyesen volt! — hajtotta
meg az elismerés zászlaját Balogh csendőr a tehetséges
ember előtt —, hanem ne felejtsd el: Mungárt se a kotló
költötte! De nem ám! Se a kutya fiadzotta!

— Nem-e — jött tűzbe Tógyer —, hát akkor
hegyezd meg a ceruzádat és írd, én majd beszélek!
Úgy látom, Mungárt már tudod, hogy kicsoda, most
tudd meg hát, ki vagyok ÉÉÉN!

Balogh csendőr szót fogadott, írt és megtudta.

NYÚLVACSORA A DINNYEFÖLDÖN.

Pusztai bácsi dinnye- és tökcsősz volt a Katz Hájem nagyságos úr birtokán, akit szeszélyes sorsa magyar földesúrrá tett a Nyíren. Pusztai bácsi tanyája egy szalmakunyhó a homokdombon, fizetése két tök vagy dinnye egy lánc földtől. Lábán bocskor, vállán kopott guba, amiben már száz macska se fogna meg egy egeret. Úgy sétál a dinnyék, tökök közt gögösen, mint egy császár, mikor parádét tart. Hosszúnyelű bal-
táját jogarként használja. Kísérője egy korcs puli, amelynek anyja annakidején egy semmirevaló kuvasz-
szal lépett félre. Ám a pulinak eszében sem volt szár-
mazása aljasságát szégyelleni, hanem fülelve, vígan
követte a csősz a sehol elő nem írt három lépésre.
Mikor a csősz megáll, a puli a lábához telepszik, úgy
néznek körül. A napraforgósorban, ami a tökföldet sze-
gélyezi, mintha „Jobbra nézz”-t vezényeltek volna,
minden fej a csősz felé van fordítva s a mázsás marha-
tökök, hatalmas dinnyék mintha porba borultak volna
előtte, mint ahogy a jól ismert történelmi képen fetren-
genek egyik régi király előtt a hódolók. Csősz és puli
gyönyörködve legeltetik szemüket a birodalmon és a
tökök hódolatát fejedelmekhez illő jóakarattal fogad-
ják. Az őszi nap ragyogva néz le rájuk és a levegőben
csendesesen szálló ökörníál megakad bennük.

Nem biztos, melyik a semmirevalóbb: a puli-e
vagy a csősz; biztos azonban az, hogy mindenképpen cin-
kosok. Mert Katz Hájem nagyságos úr szűk marokkal
méri a javakat az alkalmazottainak s azok különböző
módokon segítenek magukon. Ebben van a nyitja
annak, hogy a puli kötelességei közé tartozik az is,
hogy jelentse, ha a kitett hurokba nyúl kerül. Jutalmul